

„Rejestr pedofilów” jako pozakodeksowy, obligatoryjny środek karny

Wstęp

Przestępstwa na tle seksualnym bez wątpienia bardzo silnie oddziałują na sferę fizyczną ofiary, ale przede wszystkim na jej psychikę – szczególnie gdy pokrzywdzona jest osoba małoletnia. Uwarunkowania sprawców tego typu przestępstw są dość szczególne, bowiem często występują u nich zaburzenia preferencji seksualnych¹.

W trosce o bezpieczeństwo obywateli polski ustawodawca wprowadził do systemu prawa karnego Rejestr Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym, tzw. „rejestr pedofilów” (dalej: Rejestr)². Rozwiązanie to ustanowione zostało mocą ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym³. Ustawa ta określa także dwa inne środki szczególnej ochrony, które mają przeciwdziałać zagrożeniom tego typu przestępczości, tj.: określenie obowiązków pracodawców w zakresie związanym z pracą z małoletnimi oraz określenie miejsc szczególnego zagrożenia.

---

¹ A. Sakowicz, *Opinia prawna na temat projektu ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i o zmianie niektórych innych ustaw* (druk sejmowy nr 189/VIII kadencja) <<http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/opinieBAS.xsp?nr=189>> [dostęp: 18.02.2018].

² W obszarze zainteresowań niniejszego opracowania pozostaje głównie Rejestr publiczny, tzn. ten, który zawiera mniej danych osobowych, ale dostęp do niego jest powszechny za pośrednictwem Internetu.

³ Ustawa z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (Dz.U. poz. 862 ze zm.), dalej: ustawa p.z.p.s.

Utworzony sposób oddziaływania na sprawców przestępstw na tle seksualnym jest niezwykle złożonym i ciekawym problemem badawczym. Warto wskazać chociażby to, że ustawodawca, posługując się środkami pozornie administracyjnoprawnymi, wprowadził w rzeczywistości innowacyjny sposób karania za przestępstwa seksualne. Ustawa p.z.p.s. tylko formalnie mieści się w zbiorze przepisów prawa administracyjnego. Materia tego aktu jednoznacznie wskazuje na jej ściśle karny charakter, ponieważ w sposób bezpośredni dotyczy ona sprawców przestępstw. Jest tak dlatego, że ustawa p.z.p.s. sankcjonuje czynny zabronione dokonywane przez sprawców przestępstw na tle seksualnym – na wzór rozwiązań istniejących w ustawie Kodeks karny⁴.

W opracowaniu zostanie przedstawione podobieństwo ustawy p.z.p.s. do Kodeksu karnego. Zdaniem autora ustawa ta konsumuje dwa środki karne uregulowane w k.k. Rozwiązania wynikające z ustawy p.z.p.s. są tożsame ze środkiem karnym z art. 39 pkt 8 k.k. (podanie wyroku do publicznej wiadomości) oraz z art. 39 pkt 2a k.k. (zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi).

1. Funkcje Rejestru

Zgodnie z wolą prawodawcy ustawa p.z.p.s. ma realizować dwie zasadnicze funkcje: „Rejestr ten spełniać będzie z jednej strony funkcje ostrzegawcze wobec społeczeństwa, z drugiej zaś strony stanowić ma dodatkową dolegliwość dla skazanych”⁵. Tym samym ma on działać prewencyjnie, a także być narzędziem represyjnym.

Należy wskazać, że jednym ze sposobów zwiększenia ochrony społeczeństwa jest zespół obowiązków nakładanych na pracodawców, których nieprzestrzeganie stanowi wykroczenie (art. 21 w zw. z art. 23 ust. 2 ustawy p.z.p.s.). W uzasadnieniu do projektu ustawy p.z.p.s. wymieniono,

---

⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553 ze zm.), dalej: k.k.

⁵ Sejm RP, *Rządowy projekt ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym*, druk sejmowy nr 189/VIII kadencja <<http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/055744120464461FC1257F3A0050EAFB/%24File/189.pdf>> [dostęp: 9.02.2018].

że „Projekt przewiduje też, celem kompletności uregulowania, obowiązki pracodawców i innych podmiotów angażujących osoby do działalności związanej z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi w postaci uzyskania informacji o tych osobach z Rejestru przed ich zatrudnieniem lub zaangażowaniem. Obowiązek ten będzie więc stanowił kolejny aktywny czynnik ochrony przed przestępczością na tle seksualnym, chroniąc przede wszystkim małoletnich”⁶.

Przykładów dotyczących realizowania funkcji ochronnej społeczeństwa jest w ustawie p.z.p.s. więcej, jednak nie będą one stanowiły przedmiotu analizy w dalszej części tekstu. Wymienić trzeba chociażby sam fakt istnienia Rejestru z dostępem publicznym (a także policyjnej mapy zagrożeń, o której mowa w art. 22 ustawy p.z.p.s.). W konsekwencji każdy może sprawdzić, czy w danej miejscowości przebywa osoba ukarana za przestępstwo na tle seksualnym. Rozwiązanie to umożliwia też ustalenie, czy osoba zajmująca się edukacją małoletnich lub osoba, którą chce się zatrudnić jako dziennego opiekuna dziecka, figuruje w Rejestrze i może stanowić zagrożenie.

Środki uregulowane w ustawie p.z.p.s. oddziałują także na sprawców, realizując tym samym funkcję kary. Konkretyzując, należy ponownie ogólnie wskazać na istnienie Rejestru i publicznego dostępu do niego, co samo w sobie stanowi dla sprawców dolegliwość, ze względu na udostępnianie ich danych osobowych nieograniczonemu kręgowi osób (wzbudzenie sankcji rozsianej). Innymi dolegliwościami są m.in. zakaz wykonywania pracy z małoletnimi czy informowanie o miejscu swojego pobytu (art. 11 ustawy p.z.p.s.).

2. Podanie wyroku do publicznej wiadomości – ujęcie kodeksowe

Podanie wyroku do publicznej wiadomości jest środkiem karnym wskazanym w art. 39 pkt 8 k.k. Zanim nastąpi analiza prezentowanej instytucji, warto wskazać na znaczenie takich środków w systemie prawa. W polskich Kodeksach karnych z 1932 i z 1969 r. instytucje

---

⁶ Ibidem.

o charakterze dodatkowych dolegliwości dla sprawców przestępstw nazywano „karami dodatkowymi”. W wyniku kolejnych zmian przepisów prawa karnego uznać należy, że „środki karne” najogólniej zdefiniować można właśnie jako „kary dodatkowe”, z tym zastrzeżeniem, że obecnie środki karne mogą być wymierzane nie tylko oprócz, ale także zamiast kary. Akcesoryjny charakter tych środków wynika stąd, że *primo* mają stanowić one kolejną dolegliwość dla sprawcy (tzn. dodatkową względem sankcji z przepisu regulującego dany typ czynu zabronionego), *secundo* uregulowane zostały w odrębnej jednostce redakcyjnej aktu prawnego (tzn. poza sankcyjną częścią przepisu kształtującego dany typ czynu zabronionego). Należy zgodzić się z M. Szewczyk, która sformułowała tezę, że różnica między karami i środkami karnymi ma charakter formalny⁷.

Środki te, tak jak kary, pełnią funkcję prewencyjną, kompensacyjną i represyjną. Ich realizacja polega na zakwestionowaniu dobrego imienia sprawcy, ostrzeżeniu innych potencjalnych sprawców oraz satysfakcji pokrzywdzonego⁸.

Podanie wyroku do publicznej wiadomości jest swoistą kontynuacją publicznego wykonywania wyroków. Dawniej społeczeństwo informowano o skazaniu, używając np. pręgierza czy przeprowadzając egzekucje na ulicach, współcześnie publikuje się wyrok m.in. w środkach masowego przekazu lub na tablicy ogłoszeń w zakładzie pracy skazanego – ustawa nie ogranicza sposobów podania wyroku do publicznej wiadomości.

Podanie wyroku do publicznej wiadomości polega na tym, że wyrok zostaje upubliczniony nieograniczonemu, nieokreślonemu kręgowi osób za pośrednictwem prasy, telewizji, radia czy Internetu. W doktrynie prawa karnego dociekano, którą część orzeczenia traktować jako „wyrok”, który będzie podlegał publikacji. Należy dodać, że podaniu do publicznej wiadomości podlega tylko wyrok, a więc

---

⁷ M. Szewczyk, *System środków karnych w projekcie nowego kodeksu karnego*, [w:] S. Waltoś (red.), *Problemy kodyfikacji prawa karnego. Księga ku czci profesora Mariana Cieślaka*, Kraków 1993, s. 154.

⁸ P. Kozłowska-Kalisz, *Komentarz do art. 43(b). Podanie wyroku do publicznej wiadomości*, [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2017.

nigdy nie będzie to postanowienie kończące postępowanie w sprawie. Jednakże czy za wyrok uznawać wyłącznie sentencję, czy sentencję wraz z uzasadnieniem? Według autora niepodważalnym stanowiskiem jest to, które za „wyrok” w rozumieniu art. 39 pkt 8 k.k. uznaje jego sentencję (bez uzasadnienia)⁹. Teza ta jest o tyle przekonująca, że co do zasady uzasadnienie wyroku sporządzane jest na wniosek (art. 422 § 1 Kodeksu postępowania karnego¹⁰). Również z art. 413 k.p.k. wynika, że uzasadnienie nie jest obligatoryjną częścią wyroku. Należy także zgodzić się z argumentem, że publikacją wyroku nie jest publikacja informacji o tym, że wyrok zapadł (co wynika z literalnego brzmienia art. 197–199 Kodeksu karnego wykonawczego¹¹, popartego przez doktrynę prawa karnego¹²). Słuszne stanowisko wyraził M. Leciak, uznając, że podanie do publicznej wiadomości sentencji wyroku z uzasadnieniem lub jego fragmentami, jak też publikowanie samego uzasadnienia wyroku jest postępowaniem *contra legem*¹³.

W stosowaniu środka karnego w postaci podania wyroku do publicznej wiadomości konieczne jest przestrzeganie dyrektyw płynących z art. 43b k.k. (przesłanki stosowania) i art. 53 § 1 k.k. (zasady wymiaru kary) – wyrażonych jako celowość działań prewencyjnych oraz współmierność do stopnia społecznej szkodliwości i winy. Z. Sienkiewicz twierdzi, że szczególnie istotną przesłanką zastosowania tego środka karnego jest cel w postaci kształtowania pożądanych postaw społecznych, przy jednoczesnym obowiązku nienaruszania interesu pokrzywdzonego¹⁴ (co dotyczy, dodajmy, także podmiotów

⁹ M. Leciak, *Podanie wyroku do publicznej wiadomości*, [w:] P. Daniluk (red.), *Środki karne, przepadek i środki kompensacyjne w znowelizowanym Kodeksie karnym*, Warszawa 2017, s. 343.

¹⁰ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 89, poz. 555 ze zm.), dalej: k.p.k.

¹¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. Nr 90, poz. 557 ze zm.), dalej: k.k.w.

¹² Por. R. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 360; M. Mozgawa (red.), op. cit.

¹³ M. Leciak, op. cit., s. 345.

¹⁴ Z. Sienkiewicz, *Nauka o karze, środkach karnych i zasadach wymiaru*, [w:] M. Bojarowski (red.), *Prawo karne materialne. Część ogólna i szczególna*, Warszawa 2017, s. 383.

trzecich)¹⁵. Ze względu na ten cel decyzja o publikacji wyroku powinna mieć charakter wyjątkowy (nie powinno się dopuszczać żadnej formy automatyzmu w stosowaniu tego środka karnego ze względu na jego indywidualne oddziaływanie na skazanego). L. Paprzycki uznał, że taki automatyzm niejednokrotnie mógłby narazić skazanego na ostracyzm¹⁶. Sąd, orzekając omawiany tu środek karny, nie powinien doprowadzać do wykluczenia sprawcy z życia społecznego i obłożenia go infamią¹⁷.

Orzekanie środka karnego w postaci podania wyroku do publicznej wiadomości jest co do zasady fakultatywne¹⁸ i zależy od decyzji sądu. Jednakże w sytuacji skazania za przestępstwo zniesławienia (art. 212 k.k.) pokrzywdzony może złożyć wniosek o orzeczenie takiego środka karnego (art. 215 k.k.). Takim wnioskiem sąd orzekający w sprawie jest związany. Można stwierdzić, że w tej sytuacji orzeczenie środka karnego będącego przedmiotem analizy w tej części pracy jest w pewnym sensie obligatoryjne.

Przechodząc do omówienia stosowania środka karnego z perspektywy temporalności, należy podkreślić, że co do zasady wyrok publikuje się jednorazowo, co wynika m.in. z liczby pojedynczej stosowanej przez ustawodawcę w omawianych w tej jednostce przepisach – choćby „w określony sposób” z art. 43b k.k. czy „egzemplarz” z art. 198 § 2 k.k.w.¹⁹ (jednakże nie ma przeciwwskazań do jego publikowania kilkukrotnego, np. w kilku kolejnych dniennikach)²⁰. Niezbędne jest jednak podkreślenie, że wskutek wielości publikacji danego wyroku fakt ten powszednieje, a tym samym zmniejsza się dolegliwość, jaką ma realizować wymierzony środek

---

¹⁵ Na przykład opublikowanie wyroku, który wymieniałby nazwę restauracji, w której doszło do popełnienia przestępstwa, mogłoby negatywnie wpłynąć na jej postrzeganie; zob. A. Sakowicz, *Podanie wyroku do publicznej wiadomości*, [w:] M. Malezini (red.), *System prawa karnego. Kary i inne środki reakcji prawnokarnej*, t. 6, Warszawa 2017, s. 745.

¹⁶ M. Leciak, op. cit., s. 338.

¹⁷ A. Sakowicz, *Podanie wyroku...*, s. 746.

¹⁸ P. Kozłowska-Kalisz, op. cit.

¹⁹ A. Sakowicz, *Podanie wyroku...*, s. 752, oraz powołana tam literatura.

²⁰ M. Leciak, op. cit., s. 350.

karny²¹. Okres, przez jaki wyrok ma być opublikowany, określa każdorazowo sąd według własnego uznania (czyni to sąd orzekający w sprawie wyrokiem albo sąd penitencjarny postanowieniem – art. 197 § 1 k.k.w.).

W 2007 r. podnoszono głosy na temat tego, aby wraz z wyrokiem publikować na podstawie art. 43b k.k. (wówczas art. 50 k.k.) także wizerunek skazanego. Takie stanowisko zostało jednak obalone, przede wszystkim ze względu na art. 413 k.p.k. Przepis ten wymienia, jakie elementy muszą zostać zamieszczone w treści wyroku. Skoro art. 43b k.k. mówi o publikacji wyroku, a w skład treści wyroku nie wchodzi zdjęcie skazanego, oznacza to, że nie ma możliwości podawania jego wizerunku w tym trybie²². Stanowisko to wymaga pełnej aprobaty.

Podanie wyroku do publicznej wiadomości jest zatem fakultatywnym środkiem karnym, pełniącym funkcję prewencyjną, represyjną i kompensacyjną. Jego stosowanie polega na jednorazowym upublicznieniu wyroku skazującego nieograniczonemu kręgowi osób, np. za pośrednictwem Internetu. Opublikowaniu podlegają obligatoryjne elementy wyroku wyrażone w art. 413 k.p.k.

3. Podanie wyroku do publicznej wiadomości wobec ustawy p.z.p.s.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że środek karny podania wyroku do publicznej wiadomości umożliwia upublicznienie jedynie wyroku. Podczas gdy z art. 6 ustawy p.z.p.s. wynika, że w Rejestrze gromadzi się nie tylko informacje o osobach prawomocnie skazanych za przestępstwa na tle seksualnym (wyrokiem), ale także o tych, wobec których wydano postanowienie kończące

---

²¹ Z. Wiernikowski, *Kara „podania wyroku do publicznej wiadomości” w szczególny sposób (wybrane problemy)*, „Państwo i Prawo” 1990, z. 2, s. 77; A. Sakowicz, *Podanie wyroku...*, s. 747–748.

²² Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 sierpnia 2007 r., IV KK 119/07, LEX nr 296710.

postępowanie w sprawie (np. warunkowe umorzenie postępowania karnego)²³.

Dalej konieczne jest porównanie zakresu danych publikowanych w Rejestrze z danymi, które zamieszcza się w wyroku podawanym do publicznej wiadomości.

Elementy wyroku wymieniono w art. 413 k.p.k. Przepis ten stanowi, że „Každy wyrok powinien zawierać: oznaczenie sądu, który go wydał, oraz sędziów, ławników, oskarżycieli i protokolanta; datę oraz miejsce rozpoznania sprawy i wydania wyroku; imię, nazwisko oraz inne dane określające tożsamość oskarżonego; przytoczenie opisu i kwalifikacji prawnej czynu, którego popełnienie oskarżyciel zarzucił oskarżonemu; rozstrzygnięcie sądu; wskazanie zastosowanych przepisów ustawy karnej; dokładne określenie przypisanego oskarżonemu czynu oraz jego kwalifikację prawną; rozstrzygnięcia co do kary i środków karnych, środków kompensacyjnych i przepadku, a w razie potrzeby – co do zaliczenia na ich poczet okresów wskazanych w art. 63 Kodeksu karnego”.

Z kolei art. 7 ustawy p.z.p.s. wymienia te dane, które są publikowane w Rejestrze. Takimi danymi są: dane identyfikujące osobę: nazwisko, w tym także przybrane, imiona, nazwisko rodowe, płeć, data i miejsce urodzenia, państwo urodzenia, obywatelstwo lub obywatelstwa, **miejsceowość zamieszkania (pobytu)**; oznaczenie organu, który wydał orzeczenie, oraz sygnaturę akt sprawy; data wydania oraz **data uprawomocnienia się orzeczenia**; data i miejsce popełnienia czynu zabronionego będącego przedmiotem postępowania; kwalifikacja prawna czynu zabronionego przyjęta w orzeczeniu; informacja o orzeczonych karach, warunkowym umorzeniu postępowania, środkach karnych, zabezpieczających, wychowawczych, poprawczych, wychowawczo-leczniczych, okresie próby, dozorcze kuratora, środkach kompensacyjnych, przepadku i nałożonych obowiązkach oraz podstawa

---

²³ W Rejestrze publicznym osoby te są ujęte tylko wtedy, jeżeli przestępstwo objęte regulacją ustawy p.z.p.s. popełniono w warunkach wcześniejszego skazania na karę pozbawienia wolności bez jej warunkowego zawieszenia lub jeżeli w kwalifikacji prawnej czynu podano art. 197 § 3 pkt 2 lub § 4 k.k.

prawna ich orzeczenia; informacje dotyczące wykonywania orzeczonych kar; **wizerunek twarzy**²⁴.

Powyżej wyróżniono te dane figurujące w Rejestrze, których nie zamieszcza się w wyroku (oraz nie podaje ich do publicznej wiadomości w trybie art. 43b k.k.). Wszystkie dane niepodkreślone należą do obligatoryjnych elementów wyroku, określonych w art. 413 k.p.k. Należy uznać, że z punktu widzenia publikowanych informacji opisany powyżej środek karny oraz Rejestr są ze sobą zbieżne. Nadmienić trzeba, że Rejestr jest dla sprawców dotkliwszy aniżeli środek karny w postaci podania wyroku do publicznej wiadomości, ponieważ prezentuje więcej danych (w dodatku danych pozwalających na dokładną identyfikację skazanego: miejscowość pobytu oraz wizerunek twarzy).

Jak podkreślano wcześniej, podanie wyroku do publicznej wiadomości ma charakter fakultatywny. W odniesieniu do Rejestru zasadą jest, że publikuje się w nim dane sprawców objętych regulacją ustawy p.z.p.s. Artykuł 9 ust. 1 ustawy p.z.p.s. stanowi, że w Rejestrze nie zamieszcza się danych osoby, jeżeli sąd tak orzeknie. Tym samym wywieść należy, że publikacja danych sprawców przestępstw na tle seksualnym w Rejestrze ma zasadniczo charakter obligatoryjny i następuje w sposób automatyczny. W istocie ustawodawca zdecydował o tym, że dane tych sprawców będą znajdowały się w Rejestrze, sprowadzając jednocześnie do roli wyjątku uprawnienie sądu do orzekania o niezamieszczaniu danych (co nie jest rozwiązaniem w pełni słusznym)²⁵. Ustawa p.z.p.s. przewiduje możliwość niezamieszczania danych w Rejestrze ze względu na ochronę interesów pokrzywdzonego lub jego osób najbliższych, a także w sytuacji, gdy takie zamieszczenie powodowałoby niewspółmiernie surowe skutki dla osoby, której dane miałyby być opublikowane.

---

²⁴ Katalog danych prezentowanych w Rejestrze z dostępem publicznym.

²⁵ A. Sakowicz, *Rejestr sprawców przestępstw seksualnych jako sposób ich kontroli. Uwagi na tle rozwiązań wybranych państw obcych oraz Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*, „Zeszyty Prawnicze” 2012, nr 4, s. 27.

Kolejnym podobieństwem między Rejestrem a podaniem wyroku do publicznej wiadomości jest udostępnienie danych nieograniczonemu kręgowi osób. Rejestr prowadzony jest wyłącznie w systemie teleinformatycznym, do którego dostęp mają wszyscy użytkownicy Internetu. Środek karny z art. 39 pkt 8 k.k. może być stosowany np. z wykorzystaniem Internetu czy telewizji – niezależnie od sposobu, dane także zostają opublikowane dla nieokreślonego kręgu adresatów. Zarówno Rejestr, jak i opisywany wyżej środek karny pełnią funkcję prewencyjną, represyjną i kompensacyjną. Wynika to z przeprowadzonej analizy.

Jak wskazano, zastosowanie środka z art. 39 pkt 8 k.k. zasadniczo może mieć miejsce jednorazowo (np. zamieszczenie w danym numerze gazety, wygłoszenie w danej audycji radiowej czy zamieszczenie na określony czas na stronie internetowej). Zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy p.z.p.s. zasadą jest, że dane sprawców prawomocnie skazanych za przestępstwa na tle seksualnym usuwa się z Rejestru w chwili zatarcia skazania. W związku z tym, nawet jeśli wyrok będzie publikowany na stronie internetowej przez kilka miesięcy, nadal będzie to okres krótszy niż okres do zatarcia skazania. Przy czym należy zwrócić szczególną uwagę, że na podstawie art. 106a k.k. nie podlega zatarciu skazanie na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, jeżeli pokrzywdzony był małoletnim poniżej lat 15. Dane sprawcy, w stosunku do którego zastosowanie znajdzie art. 106a k.k., będą widniały w Rejestrze do jego śmierci (art. 18 ust. 5 ustawy p.z.p.s.). W odniesieniu do sprawców, wobec których warunkowo umorzono postępowanie, dane usuwa się z Rejestru po zakończeniu okresu próby (art. 18 ust. 2 ustawy p.z.p.s.). Co do sprawców, wobec których postępowanie umorzono i orzeczono środki zabezpieczające – dane usuwa się z upływem 3 lat od uchylecia tego środka (art. 18 ust. 3 ustawy p.z.p.s.). W każdym przypadku dane usuwa się także w momencie przywrócenia terminu do zaskarżenia orzeczenia odnotowanego w Rejestrze.

Analizę ustawy p.z.p.s. można by pogłębiać, wykazując kolejne punkty styczne Rejestru ze środkiem karnym z art. 39 pkt 8 k.k. Wydaje się jednak, że już powyższy wywód przekonuje o słuszności tezy, iż te dwie instytucje są do siebie znacząco podobne.

4. Zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi – ujęcie kodeksowe

Regulacja ustawy p.z.p.s. jest także zbliżona do środka karnego z art. 39 pkt 2a k.k. Przesłanki stosowania tego środka określono w art. 41 § 1a i 1b k.k.

Omawiany w tej jednostce środek karny został wprowadzony do systemu prawnego w 2005 r. jako narzędzie przyczyniające się do zwiększenia bezpieczeństwa małoletnich przed zagrożeniami płynącymi od osób o skłonnościach pedofilskich oraz jako dodatkową dolegliwość dla takich sprawców²⁶ (funkcja prewencyjna i represyjna). Funkcja represyjna polega na ograniczeniu aktywności społecznej skazanego i jest szczególnie dotkliwa dla osób związanych zawodowo z pracą z małoletnimi²⁷.

Orzekanie środka karnego z art. 39 pkt 2a k.k. może mieć charakter fakultatywny lub obligatoryjny. Po pierwsze, sąd może orzec omawiany zakaz w razie skazania na karę pozbawienia wolności za umyślne przestępstwo przeciwko życiu lub zdrowiu na szkodę małoletniego. W odniesieniu do tej kategorii przestępstw orzekanie środka z art. 39 pkt 2a k.k. może nastąpić jedynie w razie skazania na karę pozbawienia wolności. Po drugie, obligatoryjnie sąd orzeka omawiany zakaz w razie skazania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego (nawet jeśli dany sprawca przestępstwo takie popełnił po raz pierwszy)²⁸. W tej sytuacji nie jest wymagane skazanie na karę pozbawienia wolności. W obu przypadkach zakaz może być orzekany na czas określony²⁹ albo dożywotnio.

²⁶ Sejm RP, *Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks karny i Kodeks karny wykonawczy*, druk sejmowy nr 2693/IV kadencja <[http://orka.sejm.gov.pl/Druki-4ka.nsf/\(\\$vAllByUnid\)/ED7EACEBD258F1E5C1256E600047C42D/\\$file/2693.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki-4ka.nsf/($vAllByUnid)/ED7EACEBD258F1E5C1256E600047C42D/$file/2693.pdf)> [dostęp: 18.02.2018].

²⁷ J. Mierzwińska-Lorencka, *Zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi*, [w:] P. Daniluk (red.), op. cit., s. 79.

²⁸ Krytycznie: ibidem, s. 104.

²⁹ Zakaz orzeka się w latach (od roku do lat 15).

W razie recydywy zakaz orzeka się obligatoryjnie i dożywotnio (art. 41 § 1b k.k.). Szczególnie istotną przesłanką stosowania tego środka karnego jest wiek osoby pokrzywdzonej, która w chwili popełniania czynu musi być małoletnia³⁰.

Omawiany zakaz dotyczy osób trudniących się wykonywaniem czynności w zakresie edukacji, ochrony zdrowia lub sprawowania pieczy nad małoletnimi (m.in. nauczycieli, lekarzy pediatrów, drużynowych gromady zuchowej itp.)³¹. Zakaz ten orzeka się wobec tych osób w związku z popełnieniem typów czynów zabronionych zasygnalizowanych powyżej (art. 41 § 1a k.k.). Przedmiotem zakazu jest zaś zajmowane przez takie osoby stanowisko pozostające w związku z pracą z małoletnimi lub opieką nad nimi³².

Podsumowując tę część, zakaz pracy z małoletnimi jest orzekany obligatoryjnie w stosunku do skazanych za przestępstwa przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego. Może być w tym przypadku nakładany na czas nieokreślony lub dożywotnio. Stosuje się go wobec osób pracujących z małoletnimi (w rozumieniu art. 41 § 1a k.k.).

5. Zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi w ustawie p.z.p.s.

Porównując regulację ustawy p.z.p.s. do środka karnego z art. 39 pkt 2a k.k., analizie należy poddać art. 21 ust. 1 w zw. z art. 23 ust. 2 ustawy p.z.p.s. Z przepisów tych wynika norma prawna, która nakazuje pracodawcom sprawdzać, czy osoby, z którymi planuje się nawiązać

---

³⁰ Małoletniość w rozumieniu przepisów prawa cywilnego – okres do osiągnięcia 18. roku życia (lub 16. roku życia w przypadku kobiet, które wstąpiły w związek małżeński).

³¹ Zakaz nie może być jednak orzekany wobec osób sprzątających czy księgowych pracujących w szkole; por. J. Mierzwińska-Lorencka, op. cit., s. 93.

³² W niniejszej pracy pomija się omówienie poszczególnych możliwych stanowisk i rodzajów zajęć wykonywanych przez sprawców, ponieważ nie jest to konieczne do wyjaśnienia badanej tezy.

stosunek pracy, figurują w Rejestrze³³. Jednocześnie norma ta zakazuje zatrudniania osób figurujących w Rejestrze (w razie dopuszczenia do pracy takich osób pracodawca popełnia wykroczenie).

Konieczne jest zwrócenie uwagi na to, że zakaz z art. 39 pkt 2a k.k. orzekany jest tylko w stosunku do osób, które popełniły przestępstwo na szkodę małoletniego i wykonywały (lub mogły wykonywać) pracę na rzecz małoletnich. Tymczasem w Rejestrze figurują również osoby, które nie popełniły przestępstwa na szkodę dzieci ani nie wykonywały pracy na ich rzecz (np. sprawca, który zgwałcił osobę dorosłą i nie prezentuje zaburzeń preferencji seksualnych). Wynika stąd, że pracodawcy nie mogą zatrudniać także i tych osób, co w opinii autora jest zbyt dolegliwym i nieuzasadnionym zabiegiem ustawodawcy.

Zakaz z art. 21 ust. 1 w zw. z art. 23 ust. 2 ustawy p.z.p.s., mimo dolegliwszego charakteru, jest substytutem zakazu z art. 39 pkt 2a k.k.³⁴ W związku z tym powstaje też problem o charakterze temporalnym. Osoba, wobec której zastosowano zakaz z art. 39 pkt 2a k.k. na okres roku, nawet po jego upływie nie będzie mogła podjąć pracy z małoletnimi, gdyż nadal będzie figurować w Rejestrze. Oczywiście, z punktu widzenia potencjalnych ofiar jest to regulacja pozytywna, jednakże nie sposób nie zauważyć także pewnej niekonsekwencji ustawodawcy.

Podsumowanie

Analiza szczególnych środków ochrony w postaci Rejestru oraz obowiązków pracodawców wykonujących działalność polegającą na pracy z małoletnimi (art. 3 ust. 1 i 2 ustawy p.z.p.s.) przez pryzmat środków karnych, o których mowa w art. 39 pkt 2a i 8 k.k., wykazuje liczne podobieństwa pomiędzy tymi instytucjami.

Ustawa p.z.p.s., podobnie jak Kodeks karny, przewiduje sankcje za popełnianie przestępstw. Z jasno wyrażonego stanowiska ustawodawcy wynika, że zarówno środki karne z Kodeksu karnego, jak

---

³³ Należy zaznaczyć, że pracodawcy mają dostęp do Rejestru z dostępem ograniczonym i to z niego winni czerpać informację na temat swoich pracowników (także potencjalnych).

³⁴ A. Sakowicz, *Opinia prawna...*

i szczególnie środki ochrony z ustawy p.z.p.s. pełnią funkcję prewencyjną, represyjną i w pewnym sensie także kompensacyjną (społeczne odczucie odwetu).

W ciągu wielu lat istnienia instytucji środków karnych w systemie polskiego prawa karnego badano już, jakie konsekwencje mogą spowodować „nowelizacje” tych środków. Toczone dyskusje na temat dopuszczalności publikowania wizerunku skazanych w ramach podawania wyroku do publicznej wiadomości. Zastanawiano się również nad przesłankami, częstotliwością i sposobem orzekania tego środka karnego. Jak wynika z przeprowadzonego wywodu, uznawano, że ani publikacja wizerunku skazanego, ani automatyczne podawanie wyroków do publicznej wiadomości nie będzie dobrym rozwiązaniem. Z jednej strony zbyt silnie stygmatyzuje to sprawców, z drugiej strony upowszedniona forma prewencji jest nieskuteczna. Wydaje się, że ustawodawca, wprowadzając do systemu prawa ustawę p.z.p.s., całkowicie zignorował wypracowane przez lata stanowiska. W 2017 r. postanowiono jeszcze silniej oddziaływać na sprawców przestępstw na tle seksualnym. Prawdopodobnie wiąże się to z efektem populizmu penalnego, a nie z chęcią rzeczywistej poprawy³⁵. Korzystając z dorobku nauk społecznych, wskazać trzeba, że surowe karanie tego typu sprawców jest zupełnie nieefektywne w odniesieniu do oddziaływania na postawę sprawcy³⁶. Receptą na przeciwdziałanie takiej przestępczości jest forma terapii, która jest już realizowana w Kodeksie karnym (art. 93a § 1 pkt 2 i 4) i wymaga dalszego doskonalenia.

Obecnie dostrzegalna jest dyskusja między zwolennikami i przeciwnikami uregulowań wynikających z ustawy p.z.p.s. Pozornie wydaje się, że ustawa p.z.p.s. jest rewolucyjnym, rzetelnym i skutecznym sposobem na zapewnienie bezpieczeństwa obywatelom. Jednakże przeprowadzona analiza pozwala stwierdzić, że nie wnosi ona do systemu prawnego nic materialnie innowacyjnego.

---

³⁵ Por. E. Bieńkowska, *Ochrona interesów pokrzywdzonego – podstawy wiktymologiczne*, [w:] A. Marek (red.), *System prawa karnego. Zagadnienia ogólne*, t. 1, Warszawa 2010, s. 349.

³⁶ Por. D. Ślączyńska, *Znaczenie badań poligraficznych w resocjalizacji sprawców przestępstw na tle seksualnym*, [w:] P. Herbowski (red.), *Przestępstwa seksualne. Ujęcie psychologiczne, prawne i kryminalistyczne*, Warszawa 2016, s. 79.

Zasadne wydaje się stwierdzenie, że omawiane „szczególne środki ochrony” z ustawy p.z.p.s. stanowią kopię (uszczegółowioną i bardziej dotkliwą dla sprawców przestępstw) środków karnych z k.k. Dlatego też, w opinii autora, omawiane „szczególne środki ochrony” są w istocie quasi-środkami karnymi. Nie są to *stricte* środki karne, ponieważ ustawodawca nie nazwał ich w ten sposób, a także uregulował je poza Kodeksem karnym. Jednakże ze względu na swoje podobieństwo do środków karnych szczególne środki ochrony powinny być w doktrynie prawa karnego tak właśnie postrzegane.

„The register of pedophiles” as a non-codified mandatory penal measure

Summary

In the article there is made an analysis of solutions of protection measures under the Act on Counteracting Threats to Sexual Crimes (the Act) within the context of penal measures from the Penal Code. As a result of the research of the structure of the Register of Sex Offenders, there is a similarity to the criminal measure in the form of making the judgment public. Special obligations imposed on employers under the Act are appropriately associated with a penal measure in the form of a ban on conducting activities related to the upbringing, treatment, education of juveniles or taking care of them. The analogy between the solutions of the Act and the Penal Code in fact leads to a conclusion that “special protection measures” under the Act should be perceived as *quasi* criminal measures. Innovative measures introduced to the penal system remain modern only in terms of form (the so-called public “register of pedophiles”), but materially they are a copy of solutions that have existed for years.